

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Sdružená uměnovědná studia

Závěrečná práce

USK_01 – Úvod do uměnovědných studií

Dalibor Kovář

439155

Umělecká kritika

Uměleckou kritikou se dle *Slovníku pojmů z dějin umění* Blažička a Kropáče rozumí: „Zvláštní činnost a zároveň obor vědy o umění, zaměřený k výkladu a hodnocení soudobého umění všech druhů a odvětví, jež rozebírá, vykládá, hodnotí a usměřňuje. Zpětně se obrací k umělcům a zároveň je mezičlánkem mezi uměním a společností.[...] Formuluje umělecké a ideové požadavky i měřítko a stupnice hodnot.“¹ Laicky řečeno, se tedy jedná o činnost hodnotící, posuzovací; jedná se o vytvoření názoru a zaujetí postoje vůči uměleckému dílu. Zde ještě považuji za vhodné definovat, co přesně si můžeme pod pojmem umělecké dílo představit. Ottův slovník naučný heslo *umění* definuje následovně: „V nejširším slova smyslu nazývá se um kteréhokoliv lidského tvoření a působení, k němuž potřebí jest zvláštní dovednosti a zručnosti [...] Nazývají se uměním všeliká zaměstnání, jejichž účelem jest poskytnutí něčeho užitečného či příjemného.“² Postupem času jsme se však naučili si pojem umění identifikovat primárně s obrazy, literaturou, divadlem, apod.

S příchodem dvacátého století se ale definice toho, co můžeme nazývat uměním, stává výrazně složitější. Moderní umění totiž leckdy disponuje estetickými vlastnostmi, jenž lze jen s obtížemi označit za krásné, minimálně dle klasických měřítek. Umělecké hnutí pop artu předznamenalo převrácení světa umění vzhůru nohama. Umění se již nadále nemusí nutně odlišovat od běžného funkčního světa. Naopak, snaží se jej napodobit. A proto dnes mnohokrát obtížně rozlišujeme mezi uměleckým dílem a předmětem bez jakékoliv umělecké hodnoty. Spíše než na estetickou stránku jsme nuceni zaměřit se na stránku filozofickou, tedy na význam, myšlenkové pochody a emoce, které za výsledným dílem stojí. Dále pak záleží jen na nás, jak se s danou myšlenkou vypořádáme, zda je nám blízká, či nikoliv. Jak tvrdí Arthur Danto, hodnocení takového díla je pak pouze čistě subjektivní záležitostí, a to právě kvůli chybějícím atributům, na jejichž základě lze dílo posuzovat z estetického hlediska.³

Je to právě subjektivní způsob kritiky, který stojí právě na vkusu a preferencích jedince, jenž považuji za nejčastější. Ne každý je přeci jen schopen např. odborné analýzy písně či obrazu. Přesto je ale každý schopen říci, zda se mu daný objekt líbí či nikoliv, stejně tak přesně determinovat proč. Estetické elementy zde jdou, alespoň do jisté míry, stranou. Subjektivní posuzování uměleckého díla je primárně otázkou vkusu.

¹ Blažiček, Oldřich J. – Kropáček, Jiří (1991): *Slovník z pojmů a dějin umění*. Praha:Odeon, s. 214.

² Kol. autorů (1890): *Ottův Slovník naučný*. Praha: J.Otto, sv. 26, s.170.

³ Danto, Arthur C. (2008): *Zneužitie krásy*. Bratislava:Kalligram

Jedinec například nemusí shledávat krásným dílo, které sice po estetické stránce odpovídá normám kvalitního umění, protože se jej nedotýká po stránce duševní, či kterékoliv jiné.

Tento způsob hodnocení považuji za člověku nejpřirozenější. Každý jedinec disponuje svým unikátním vkusem, který se sice postupně rozvíjí a mění, ale nikdy není vázaný žádnými vědeckými normami.

Hodnocení uměleckého díla z hlediska subjektivního pohledu individua na něj, je ale pouze jeden z možných přístupů. Pro potřeby mé práce volím jakožto bližší seznámení se světem kritiky náhled na principy formalismu. Formalismus můžeme chápat jako rozebraní daného uměleckého díla na jednotlivé elementy, jejichž souhra jej utváří. Následná analýza těchto prvků má za cíl determinovat, zda jsou prvky zvoleny správně, zda správně pracují pro potřeby daného díla ergo zda se jedná o dílo hodnotné.⁴

Co se mého osobního stanoviska k dané problematice týče, přikládám se spíše k individuálnímu pohledu na dané umělecké dílo. Postoj formalismu, by dle mého názoru, byl stoprocentně funkční pouze za jednoho předpokladu. Tím je absolutní shoda názoru na to, který prvek, a jaká jeho funkce je krásná. Toho je však nemožno docílit. Můj osobní názor je, že úkolem umění není lid spojovat, právě naopak.

Při letmém pohledu do historie zjistíme, že každé opravdu originální, nové, pulzující umění lid vždy rozdělovalo. Minimálně v době svého vzniku, předtím než bylo pochopeno, přijato a dostalo se do učebnic středních škol. Pokud bych však měl jmenovat aspekt formalismu, který se nejvíce vzpírá mé představě o umění, musel bych jmenovat absenci hodnocení díla po emočně-obsahové stránce. Vezmeme si kupříkladu starou bluesovou píseň *Grinnin in your face* od zpěváka Son House. Skladba neobsahuje žádnou hudbu, jedná se pouze o acapella záznam roztřeseného hlasu bezzubého zpěváka, jehož projev rozhodně neodpovídá konvenční představě o kvalitním zpěvu. Je to však obsah skrytý za jeho slovy a emoce vetknuté v jeho roztřeseném hlasu, co dělá z této písně jedinečný zážitek. Právě v tomto, dle mého názoru, leží pravá podstata umění, kterou by leckterý formalista mohl snadno odsoudit jako špatně vystavenou, disharmonickou změť zvuku.

⁴ Přispěvatelé Wikipedie (online): Formalism(art) [http://en.wikipedia.org/wiki/Formalism_\(art\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Formalism_(art)) (cit. 5.2.2015).

Dále bych se ještě rád zastavil nad problémem, který se výrazně odráží ve světě české odborné kritiky, alespoň co se hudebního spektra týče. Výrazně mi zde chybí prostor pro vytvoření jasné a silné recenzentské osobnosti. Tuzemských, aktivně píšících kritiků je sice přemíra, ale většině chybí jasné tváře. Právě s recenzentem, disponujícím jasně definovaným vkusem, pro mne začíná kritika nabírat na významu. Vždy totiž raději dám na doporučení kritika, jehož práci znám a jeho vkus sdílím, než na pochvalné či kritické články od nic neříkajícího podpisu v rohu stránky. Silné kritické osobnosti jako např. Robert Christgau zde ale, dle mého názoru, zdatelně chybějí.